

megengedték, hogy szabadon járjanak-keljenek, még keresztény őrszemélyzet sem kísérte őket, és eltávozási engedélyeiket sem vonták vissza.¹⁸⁴ Sárga csillagot sem kellett viselniök, mindössze sárga vagy fehér karszalagjuk jelezte, hogy zsidók, illetve kikeresztelkedtek.¹⁸⁵

Híret vette Ferenczy annak is, hogy mi történik az I. munkaszolgálatos-zászlóaljnál, amelynek Jászberényben volt a parancsnoksága. A tisztek, köztük Bódy Sándor, a zászlóalj orvosa, mintegy 400 munkaszolgálatosnak adtak tíznapos eltávozást. Négyüket június elején a német biztonságügyi rendőrség fogta el. Amikor a németek értesültek az eltávozásokról, úgy határoztak, hogy az emberek további szétszéledését megakadályozandó, általános razziaát tartanak Hatvanban, a vasútállomáson. Június 7-re tűzték ki a razzia időpontját, arra a napra, amikor az eltávozottaknak ismét szolgálatételre kellett jelentkezniük egységüknél.¹⁸⁶

Az igazoltatás és razzia minden incidens nélkül zajlott le. Az északmagyarországi zsidókat június 5-e és június 10-e között gyűjtötték össze, hogy bevagonírozzák és deportálják. A hatvani pályaudvaron várakozott egy szerelvény, teliszűfölvá deportáltakkal. Amikor a szabadságról visszatérő munkaszolgálatosokat szállító vonat befutott Hatvanba, a deportáltakat kísérő magyar osztag, melynek az újvidéki hóhér, Zöldi Márton százados volt a parancsnoka, vagonukat hozzákapcsoltatta az ő szerelvényükhöz,¹⁸⁷ s így a munkaszolgálatosok is Auschwitzban kötöttek ki. Hasonló sors jutott 30, Zöldi által Kecskeméten, június 20-án lefogatott munkaszolgálatosnak is.¹⁸⁸ Mindez nem tántorította el a honvédelmi minisztériumot, és továbbra is küldöztette a behívókat az országnak mindama részeibe, amelyeket még nem zsidótlantítottak végérvényesen.¹⁸⁹

Június 7-én a honvédelmi minisztérium titkos rendelkezést hozott a zsidó kíségető szolgálatosok hadifogolytábor-szerű elhelyezéséről. Felületesen nézve ez büntető jellegű rendelkezés volt (és sok századnál így is alkalmazták), valójában azonban az volt a célja, hogy védelemben részesítsék a zsidókat az SS-szel és magyar csatlósikkal szemben, és kimentésük őket a deportálásból. A rendelet értelmében a munkaszolgálatra újonnan behívottakat, valamint a már korábban mozgósított szakmunkásokat, mérnököket és műszakiakat külön hadifogolytábor-szerű táborokban kellett elhelyezni annak a gyárnak vagy üzemnek a közelében, ahol ezeket az embereket dolgoztatták. A táborokat drótsövénnyel vagy palánkkal kellett körülkeríteni, és éjjel-nappal őriztetni. A zsidók a tábort csak keresztény őrszemélyzet kíséretében hagyhatták el, és ha kaptak is eltávozást, lehetőleg akkor is a táboron belül kellett tartani őket.¹⁹⁰ 1944 nyarán a hadsereg sok zsidó polgári személy számára is kínált menedéket. A munkaszolgálatosok mellett katonailag fontos létesítményekben sok budapesti zsidó dolgozott, férfiak és nők vegyesen. A német megszállás után Bu-